

Kultúrna diverzita v justičnej praxi
Justičná Akadémia, Pezinok, 7.2.2017

***Pamäť a právo –
limity ľudskej pamäti***

*Helena Tužinská a
Tatiana Bužeková
Katedra etnológie a muzológie
Filozofická fakulta
Univerzita Komenského*

Štruktúra prezentácie

Mýtus

Pamäť je špajza

Vložíme a vyberieme

Odtlačok je bez zmeny

Presvedčenie o pravosti

Pozorovanie

Pamätanie je proces

Záznam o zážitku nie je záznam udalosti

Spomínanie je rekonštrukciou, neraz s inštrukciou

Pocit istoty nezaručuje hodnovernosť

Mýtus

Spomienky sú v mysli oddelené od vedomostí

Pamäť máme na jednom mieste

Rozprávanie na spomienky nemá vplyv

Spomíname, cítime a hodnotíme oddelene

Pozorovanie

Zážitok udalosti spájame s vedomosťami

Rôzne spomienky aktivujú rôzne časti mozgu

Rozprávaním sa spomienky menia v kontexte času, priestoru, ľudí

Spomíname, cítime a hodnotíme súbežne, „okno“ je súčasťou stresu

Mýtus

Details vo výpovedi svedčia o pravdivosti spomienky

Spomienky vznikajú ako odraz skutočnosti

Svedok je presvedčený o vinníkovi

Ak vie, hovorí k veci, a neobťažuje detailami

Pozorovanie

Ľudia si môžu pamätať detaily, ktoré nikdy nezažili

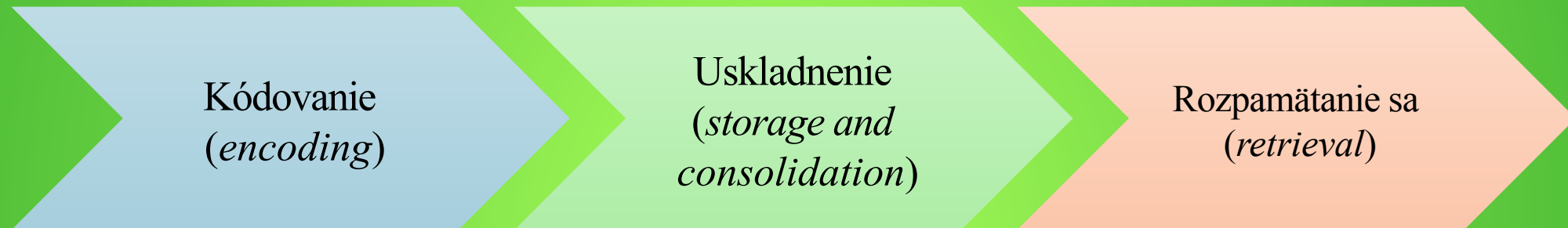
Obsah vzniká z obsiahnutia skúsenosti

70% svedkov neurčí vinníka správne

Spomíname si cez príbehy a ich detaily

Tri fázy pamäťového procesu

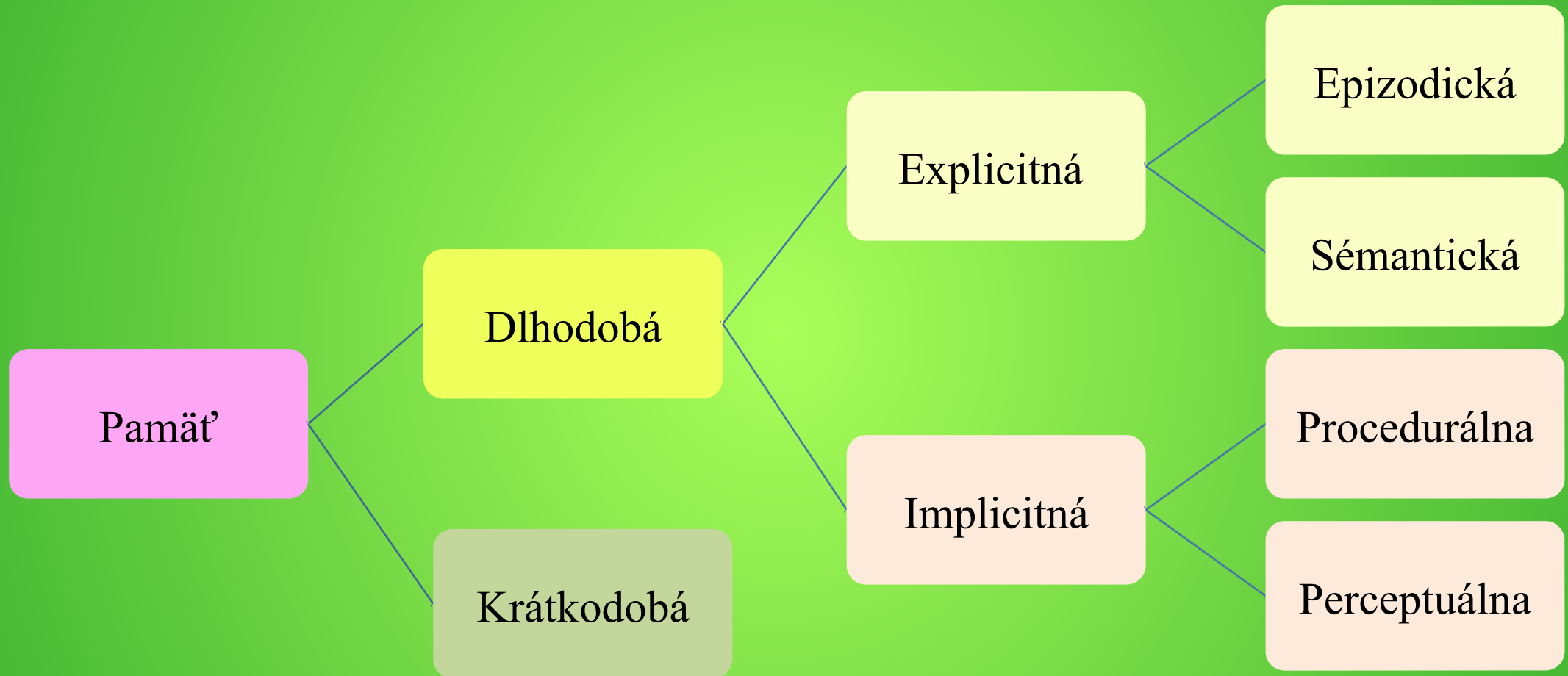
- Proces opakovaného vyvolania informácie je kľúčom k pretrvaniu spomienok

Opakované vyvolanie môže napomôcť vyvolaniu špecifických spomienok v budúcnosti, no môže viesť aj k nekorektným spomienkam.

“Potvrdzujúca spätná väzba očitému svedkovi zmenila jeho spomienku na identifikačný proces.” (Pôvodne váhal, potom si bol o svojej voľbe spätne istý.)

(Lisa Hasel: Evidentiary Independence, 2012: 147)

Taxonómia pamäti

Endel Tulving: *Episodic and semantic memory. Organization of memory* (1972)

Epizodická a sémantická pamäť

Moji prarodičia sa do Bratislavy presťahovali z Budapešti.

Bratislava je hlavné mesto Slovenska.

Včera večer som čítala Bulgakova.

Bulgakov je ruský spisovateľ.

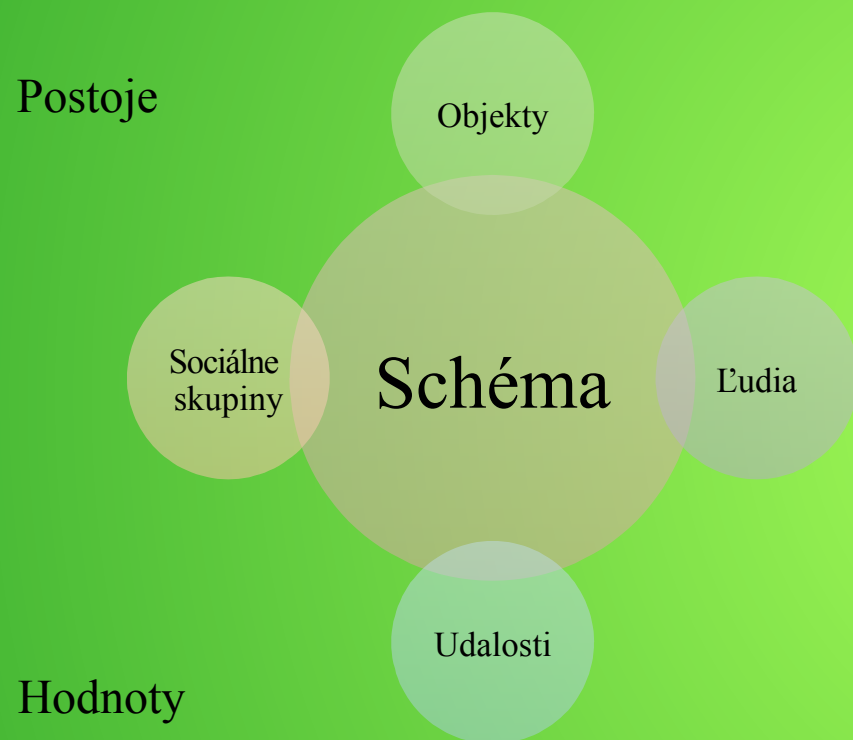

Unikátnosť epizodickej pamäte

- U detí sa vyvíja neskôr než systém sémantickej pamäti
- Je vystavená poškodeniu vo väčšej miere ako iné pamäťové systémy
 - Zmeny
 - Vek
 - Amnézia
 - Emócie
 - Dlhodobý stres
 - PTSD
 - Únava (*Pr: spolu s nedostatkom okysličovania mozgu*)

Pamät' je rekonštrukcia

- Schéma
 - organizácia a uskladnenie informácie
 - asociatívna sieť, poskytujúca informácii význam
- Rozpamätanie sa: interpretácia informácie na základe schém
- Kódovanie: integrácia informácie do schém

Typické a špecifické

Generická
pamäť

Schéma
odvodená zo
skúsenosti

Všeobecný náčrt,
neposkytuje
detaily

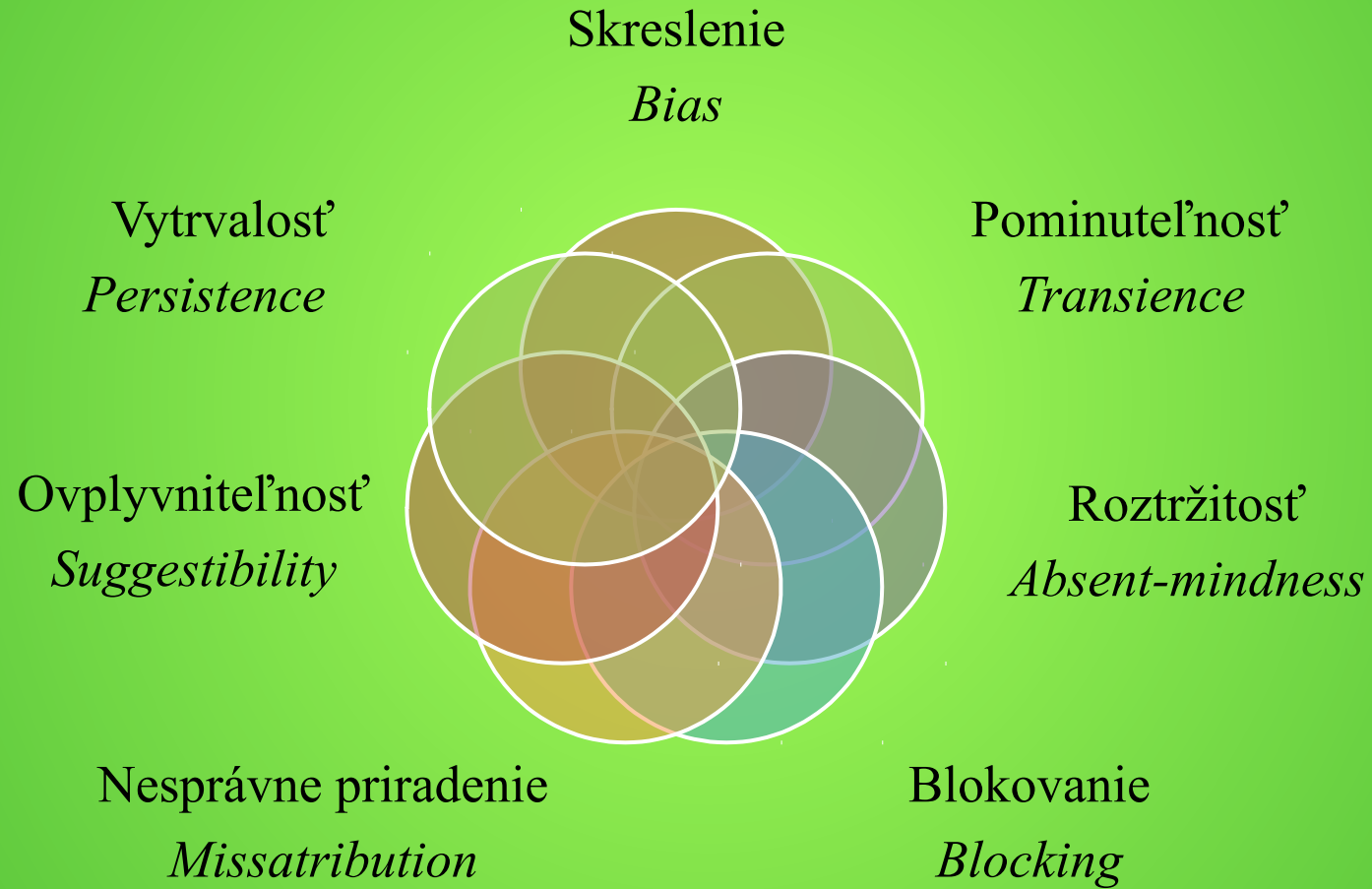
Epizodická
pamäť

Konkrétna
skúsenosť

Detaily

Sedem hriechov pamäte

Falošné spomienky

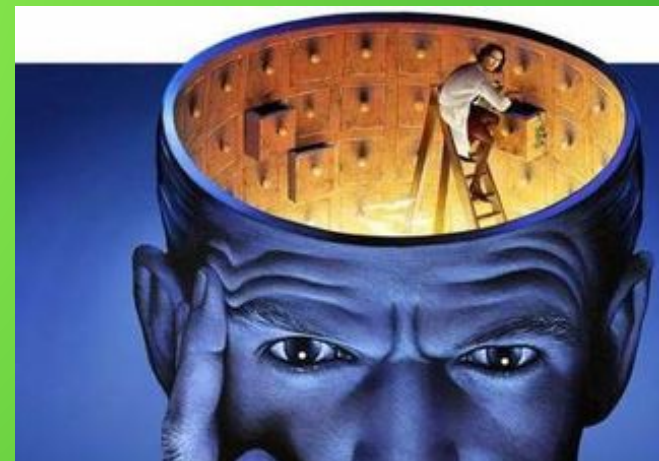
Remembering what never happened

- Za určitých podmienok chybná informácia môže zmeniť spomienky aj na nedávne udalosti (*misinformation effect*)
- Čím sa informácia zdá pravdepodobnejšia, tým je osoba viac naklonená veriť, že je pravdivá. (Môžu ju dokonca prevziať a vytvoriť nepravú epizodickú spomienku.)
- Falošné spomienky sú vedľajším produktom rekonštrukcie ako základnej charakteristiky pamäte, ale aj prejavom tvorivosti, t.j. nového usporiadania známej informácie

Príbehy a evolúcia

- Narativita myslenia = evolučná adaptácia
 - Príbehy umožňujú získať informácie potrebné pre prežitie bezpečnejším a efektívnejším spôsobom
 - Mozgová aktivita je podobná počas spomínania na minulosť aj pri predstavovaní si budúcnosti.
- Fikcia je rovnako dôležitá ako opis skutočných udalostí
 - „Neskutočné“ postavy príbehov sprostredkovávajú hodnotnú pre ľudí informáciu o dôsledkoch správania v konkrétnych situáciách

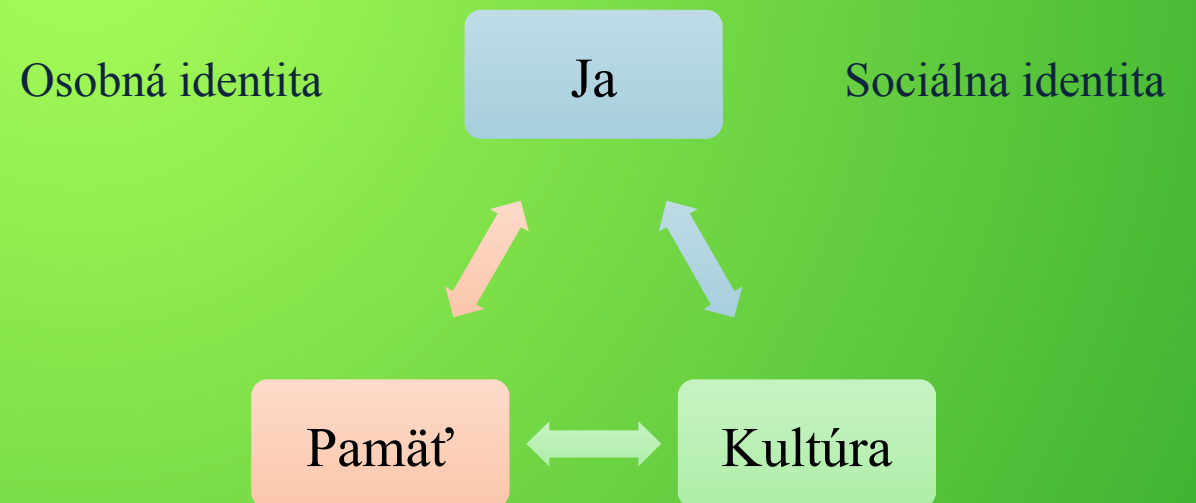
Autobiografická pamäť

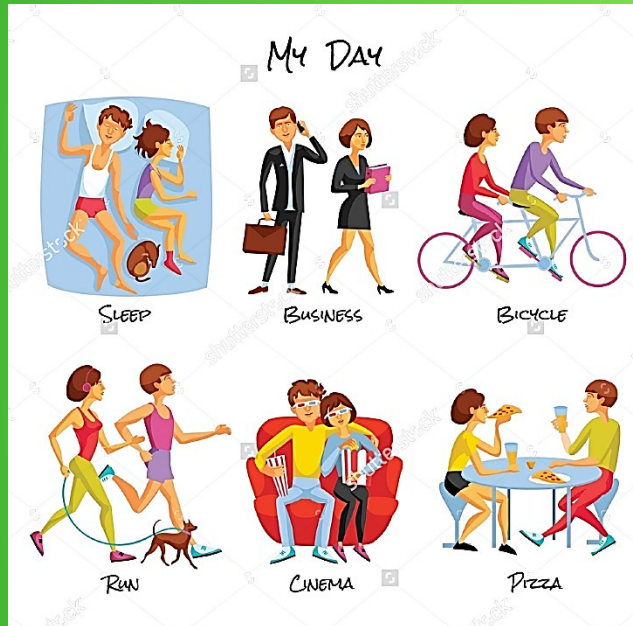
- Pod-systém epizodickej pamäte
 - Špecifická, dlhodobá
 - Vzťahuje sa na osobnosť
 - Vyvíja sa u detí neskôr ako iné časti epizodickej pamäte (po dvoch rokoch)
-
- Pre vytvorenie autobiografických spomienok je podstatná sociálna komunikácia.
 - V každej kultúre ľudia zdieľajú skúsenosť prostredníctvom príbehov.

Osobný príbeh

- Autobiografická pamäť je výsledok naratívnej konštrukcie, ktorá sa formuje v ranom detstve prostredníctvom interakcie s dôležitými dospelými a štrukturuje spomienky udalostí, významných pre jednotlivca
- Žánre osobných príbehov sú kultúrne špecifické

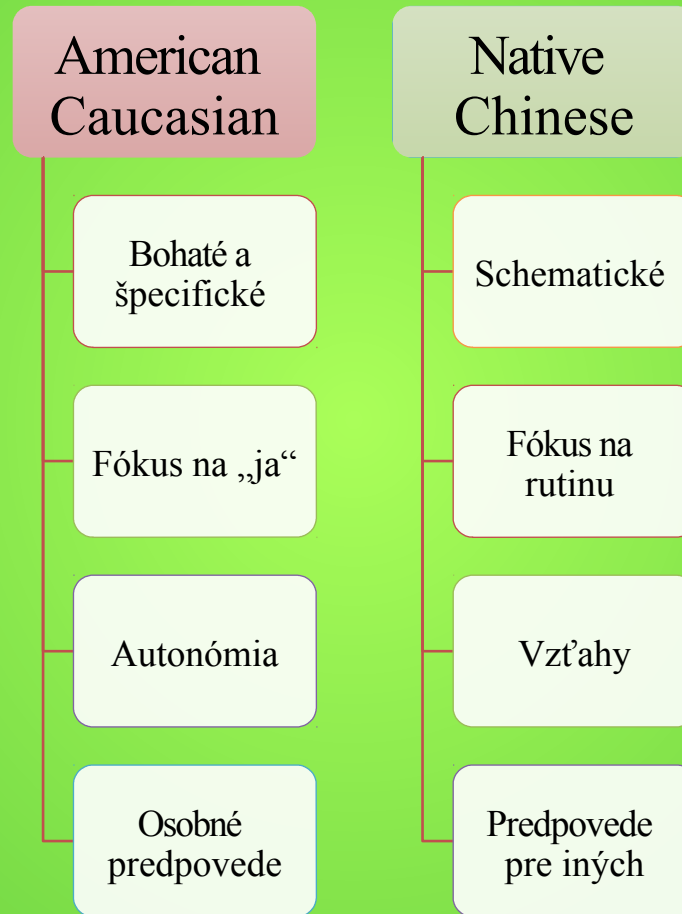

Pamäť a sociálna komunikácia

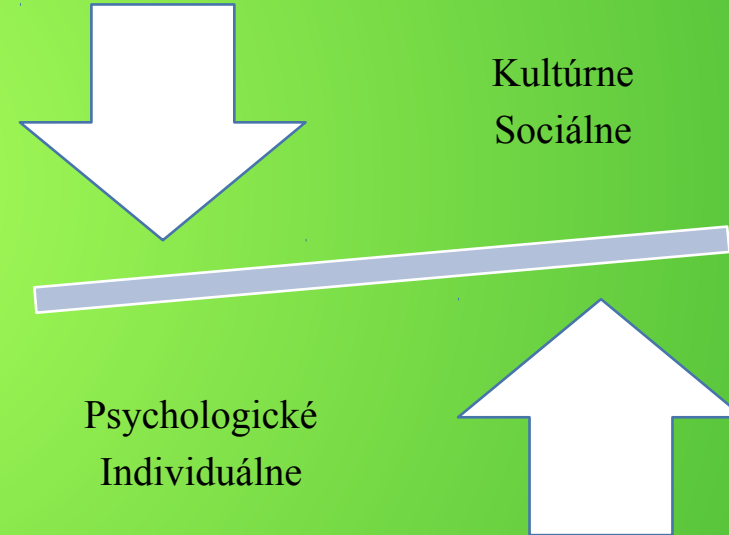
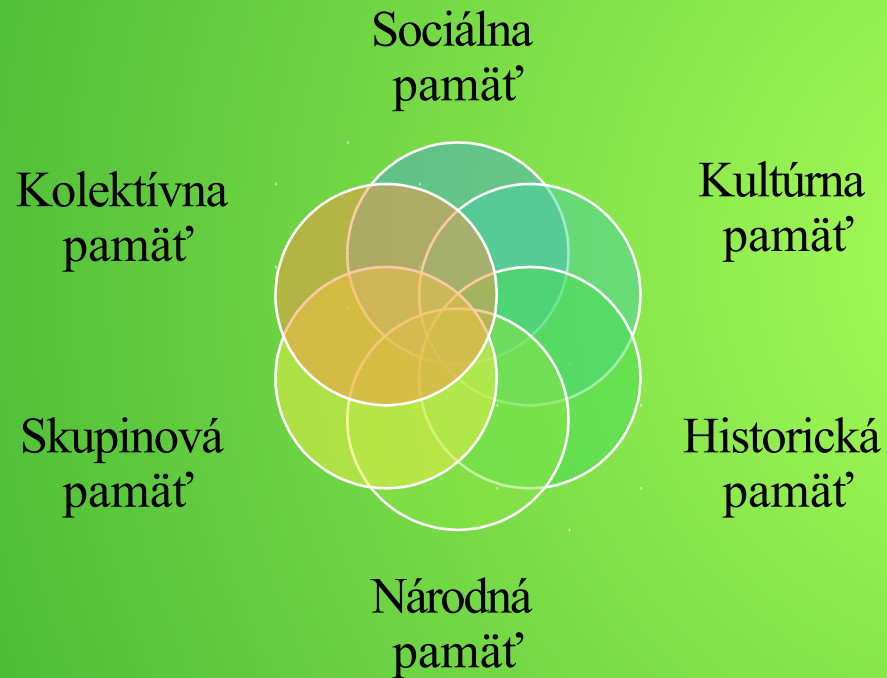
- Medzi skutočnými udalosťami a spomienkami na ne existuje len malá korelácia.
- Pamäť je „zaujată“ v prospech „typických“ udalostí (generic event memory).
- Spomienky sa môžu meniť a postupne sa prispôsobovať rozšíreným schémam

Rané spomienky študentov

Qi Wang: *Cultural effects on adults' earliest childhood recollection and self-description: Implications for the relation between memory and the self* (2001)

Pamäť v sociálnych vedách

Ďakujem za pozornosť!

helen.tuzinska@uniba.sk
uniba.academia.edu/HelenaTužinská